

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

УДК 343.1
DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.1-1.31>

БЯЛКОВСЬКИЙ Д.А.

**СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ,
СВОБОД І ІНТЕРЕСІВ ОСІБ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ:
ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ**

У статті проводиться порівняльно-правовий аналіз забезпечення конституційних прав, свобод і інтересів учасників кримінального процесу на досудових стадіях у процесуальних системах країн-представниць англо-американської та романо-германської правових систем. На основі аналізу наукових викладок вітчизняних і зарубіжних учених-процесуалістів, а також чинного кримінального процесуального законодавства досліджується механізм обмеження конституційних прав, свобод і інтересів осіб під час досудового розслідування. Розкривається сутність і значення судового контролю забезпечення конституційних прав, свобод і інтересів осіб на досудових стадіях, а також здійснюється порівняння процесуальних статусів, передбачених законодавством суб'єктів кримінального провадження, уповноважених на реалізацію судового контролю під час досудового розслідування, таких як слідчий суддя (Україна, Франція, Бельгія, Казахстан, Греція і низка інших держав), слідчий суд, який складається із судового слідчого та слідчого судді (Ірак), «ermittlungsrichter» (Німеччина), суддя з кримінального переслідування (Молдова), суддя-магістрат (Грузія). Досліджується роль суду в забезпеченні конституційних прав, свобод і інтересів осіб в країнах, внутрішнє законодавство яких не передбачає існування спеціально уповноваженого суб'єкта, аналогічного до слідчого судді за французькою моделлю судового контролю. Так, в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії судовий контроль на досудовому розслідуванні являється умовним терміном, так як діяльність суду являє собою невід'ємну частину досудового розслідування. В кримінальному процесі Сполучених Штатів Америки вирішення питання про процесуальні дії, які значно обмежують конституційні права, свободи та інтереси осіб на досудовому розслідуванні також знаходиться в компетенції суду. Також проводиться аналіз практики Європейського суду з прав людини, який в своїх рішеннях неодноразово наголошує на особливій ролі суду під час досудового розслідування та підкреслює позитивну динаміку в сфері захисту конституційних прав, свобод і інтересів учасників кримінального провадження, яка прямо пов'язана із запровадженням в кримінальному процесі тої чи іншої держави спеціального суб'єкта судового контролю на досудовому розслідуванні.

Ключові слова: *слідчий суддя, суд, конституційні засади кримінального провадження, досудові стадії, правові системи зарубіжних країн.*

The article provides a comparative legal analysis of ensuring the constitutional rights, freedoms and interests of participants in the criminal process at pre-trial stages in the procedural systems of the countries-representatives of the Anglo-American and Romano-Germanic legal systems. Bases of the analysis of scientific teachings of domestic and

© БЯЛКОВСЬКИЙ Д.А. – аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики (Міжнародний гуманітарний університет), старший судовий експерт (Одеський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України)

foreign scholars, as well as the existing criminal procedural legislation, the mechanism of restriction of constitutional rights, freedoms and interests of individuals during pre-trial investigation is investigated. The essence and significance of judicial control of providing constitutional rights, freedoms and interests of persons at pre-trial stages are revealed, as well as comparison of procedural statuses of the subjects of criminal proceedings provided by the legislation, authorized to implement judicial control during pre-trial investigation, such as an investigating judge (Ukraine, France, Belgium, Kazakhstan, Greece and a number of other states), an investigative court composed of a court investigator and investigating judge (Iraq), "Irrmittlungsrichter" (Germany), a criminal judge prosecution (Moldova), judge magistrate (Georgia). The role of the court in ensuring the constitutional rights, freedoms and interests of individuals in countries whose domestic law does not presuppose the existence of a specially authorized entity, similar to an investigator judge according to the French model of judicial control. For example, in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, judicial review of the pre-trial investigation is a conditional term, since the activities of the court constitute an integral part of the pre-trial investigation. The issue of procedural actions that significantly limit the constitutional rights, freedoms and interests of individuals in the pre-trial investigation in the criminal proceedings of the United States is also within the jurisdiction of the court. An analysis of the practice of the European Court of Human Rights has also been conducted, which in its decisions repeatedly emphasizes the special role of the court during the pre-trial investigation and emphasizes the positive dynamics in the protection of constitutional rights, freedoms and interests of participants in criminal proceedings, which is directly related to the introduction of a criminal trial of a particular state of a special subject of judicial control in a pre-trial investigation.

Key words: *investigating judge, trial, constitutional principles of criminal procedure, pre-trial stages, legal systems of foreign countries.*

Вступ. Існування в кримінальному процесі спеціально уповноваженого на здійснення судового контролю під час досудового розслідування суб'єкта кримінального провадження притаманне правовим системам багатьох країн світу. Вважається, що інститут слідчого судді як суб'єкта, спеціально уповноваженого на здійснення судового контролю під час досудового розслідування, вперше з'явився в кримінально-процесуальних системах країн романо-германської правової сім'ї. Так, В.О. Попелюшко зазначає, що слідчий суддя у кримінальному процесі – французький винахід. Його прообраз було започатковано у Франкському королівстві епохи Карла Великого (VIII ст.) на етапі зародження розшукового кримінального процесу через запровадження інституту королівських об'їзних суддів (*missi dominici*), в обов'язок котрих входило чотири рази на рік об'їжджати ті чи інші місцевості, приймати і розглядати скарги, розпитувати про злочини (*ingvisitio*) та головувати в судових засіданнях [1, с. 42]. Водночас, як указує Л.В. Головка, сама ідея «судового контролю» є ідеєю англо-американського походження, оскільки в країнах загального права ніколи не існували ні судове попереднє слідство, ні інститут слідчого судді. Водночас проблема «контролю» повинна була виникнути саме в тих процесуальних системах, де виробництво в попередніх стадіях кримінального процесу ведеться несудовими органами, тобто де поняття попереднього виробництва повністю збігається з поняттям провадження досудового. Велика кількість континентальних кримінально-процесуальних систем поступово усвідомлено відмовились від французького судового попереднього слідства та інституту слідчого судді. Самим яскравим прикладом тут є Німеччина. Але в такій ситуації країни не могли не сприйняти систему «попереднього судового контролю», оскільки відмова від інституту слідчого судді жодним чином не означає й не могла означати відмову від фундаментального принципу, згідно з яким значне обмеження конституційних прав, свобод і інтересів учасників кримінального процесу може відбуватись лише за рішенням представника судової влади [2, с. 57]. Отже, порівняльно-правовий аналіз повноважень судового органу відносно забезпечення конституційних прав, свобод та інтересів осіб під час досудового розслідування в процесуальних системах країн різних правових сімей дозволить визначити позитивні та негативні риси тієї чи іншої моделі судового контролю на досудових стадіях.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення порівняльно-правового аналізу судового контролю забезпечення конституційних прав, свобод і інтересів осіб під час досудового розслідування.

Результати дослідження. Термін «судовий контроль за досудовим розслідуванням» щодо до Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії вживається дуже умовно, оскільки діяльність суду являє собою невід'ємну частину досудового розслідування. За своїм змістом усі дії, дозволені англійській поліції у розслідуванні, можна розділити на дії тільки з дозволу суду, і дії, які поліція має право робити без такого дозволу. Останніми роками тенденцією англійського кримінального процесу є збільшення питомої ваги другого виду дій щодо першого. Необхідно відзначити інститут habeas corpus. Будь-яка затримана особа повинна бути доставлена в суд, який перевіряє підстави затримання (арешту) і за відсутністю таких звільняє особу. Обшук за загальним правилом здійснюється на підставі судового наказу. Однак трапляється чимало випадків, коли поліція має право проводити обшук без судового наказу: наприклад, обшук, супроводжуваний арешт; обшук місця проживання арештованого тощо. Загалом, слід зазначити, що тоді, коли поліції необхідно вийти за межі наданих їй повноважень, вона зобов'язана звернутися до суду з проханням про видачу судового наказу – процесуального акта, що дає змогу вчинити певну дію. Матеріали досудового розслідування, за якими має виноситися обвинувальний акт, схвалені державним обвинувачем, підлягають перевірці в магістратському суді. У процесі такої перевірки суддя заслуховує обвинувача і вивчає зібрані докази. Уважаючи, що їх достатньо, суддя ухвалює рішення про віддання обвинуваченого до суду. У разі такого рішення судді обвинувач складає обвинувальний акт і передає його для затвердження до суду [3, с. 107].

У Сполучених Штатах Америки відомості про злочин і особу, яка його вчинила, збираються в основному під час обшуку й арешту або ж у зв'язку з цими заходами процесуального примусу (наприклад, допит). Майже кожна кримінальна справа, включаючи й справи про малозначні кримінальні діяння, починається з арешту або обшуку [3, с. 112].

Є два різновиди арешту в кримінальному процесі США – загальне правило та виключення із нього. За загальним правилом, для видачі ордеру поліцейський, який має «достатні підстави», звертається до обвинувача (аторнею) для неофіційного затвердження копії ордеру. Це необхідно для того, щоб потім виданий ордер міг бути використаний в процесі. Відмова атторнея підтримувати обвинувачення автоматично робить марним отримання ордеру. Наданий пізніше в магістратуру ордер повинен містити не тільки прізвище, ім'я обвинуваченого, але і юридичну кваліфікацію скоєного і докази наявності «достатніх підстав», наказ виконуючий ордер посадовій особі доставити заарештованого до судді, який видав ордер, якщо цей суддя відсутній – до найближчого або найдоступнішого судді. Видача ордеру судом є тільки його прерогативою. Ордери, які видаються іншими посадовими особами, визнаються в подальшому процесі незаконними. Після отримання ордер повинен бути приведений у виконання. Основні умови правомірності виконання арешту такі: виконавець не повинен знати злочинні дії, у зв'язку з якими видано ордер. Він повинен перевірити лише правильність оформлення ордеру; ордер може бути виконаний лише в межах предметної та територіальної юрисдикції суду, який видав ордер; ордер повинен бути виконаний в будь-який час доби, якщо особа, яка заарештовується, звинувачується у фелонії. В іншому разі арешт не допускається в неділю або вночі [4, с. 72–73].

Що стосується обшуку, то правило 41 Федеральних правил кримінальної процедури, виходячи з конституційного положення (поправка 4), містить норму, відповідно до якої обшук здійснюється на основі виданого ордеру, мотивованого достатніми підставами. Обставини, які доводять достатність підстав, повинні бути підтверджені під присягою особисто (усно або письмово) або по телефону перед магістратом. В заяві, що подається магістрату, повинні зазначатись: конкретне місце обшуку, ознаки розшукуваних предметів, вказівка на підстави для видачі ордеру і осіб, показаннями яких ці підстави підтверджуються, а також вказівка особи, відносно якої даний ордер повинен бути виконаний [5].

Отже, вирішення питання про здійснення арешту або проведення обшуку в кримінальному процесі США знаходиться в компетенції судді. Водночас, як зазначає К.Г. Горелкіна, рішення судді про видачу ордеру на арешт або обшук значною мірою зумовлюється думкою поліції і прокуратури, тому ці заходи можуть суттєво обмежувати права і свободи громадян у кримінальному процесі США [6].

Що стосується країн романо-германської правової системи, ряд із них передбачають існування в кримінальному законодавстві спеціального суб'єкта, уповноваженого на здійснення судового контролю під час досудового розслідування. Так, в чинному Кримінально-процесуальному кодексі Французької Республіки значна увага приділяється питанням судового контролю, покликаного забезпечити захист прав і свобод особистості. Роль слідчого судді на стадії попереднього розслідування представляється значущою. Зокрема, в ст. 137 зазначається: «Слідчий

суддя, який не вважає за необхідне задовольнити вимоги прокурора Республіки про застосування тимчасового ув'язнення на-віч, залученому до відповідальності, не зобов'язаний виносити мотивовані постанови. Те ж має місце в разі вимог про продовження або про залишення в силі тимчасового ув'язнення, а також вимог про застосування судового контролю» [7].

У німецькій доктрині інститут, який регламентує судову діяльність на стадії попереднього розслідування, прийнято позначати терміном «Ermittlungsrichter». Починаючи від судово-правової реформи 1974 р., внаслідок якої досудове розслідування слідчим суддею «по-французьки» було реформовано у прокурорське дізнання, під законодавчою назвою «підготовка публічного обвинувачення» судову владу на досудовому розслідуванні епізодично представляє слідчий суддя (Ermittlungsrichter) в принципово іншому статусі – і як орган судового контролю за дізнанням, і як суддя-слідчий, і як судовий орган застосування окремих заходів процесуального примусу, зокрема, через публічний (офіційний) характер виконання ним цієї функції [8].

За німецьким законодавством, виконання обов'язків слідчого судді на стадії попереднього розслідування, навіть якщо він виносить постанову про взяття під варту, не являється підставою сумніву в його неупередженості при подальшому судовому розгляді справи [9, с. 59].

При цьому, як зазначає В.Я. Тацій, у практиці ЄСПЛ сформовано гарантії незалежного і неупередженого суду, створеного на підставі закону. Зокрема, як упередженого можна розглядати суд або суддю, якщо він або присяжний брав участь на попередніх стадіях кримінального провадження («Пероте Пелон проти Іспанії» від 25.07.2002 р.); суддя припускав заяви щодо винуватості особи поза судовим розглядом («Лавентс проти Латвії» від 28.11.2002 р.); на суддю здійснювали тиск ЗМІ чи інші особи («Папон проти Франції» від 11.10.2005 р.); безпідставно змінювався склад суду («Моїсеєв проти Росії» від 09.12.2004 р.) [10, с. 83].

Вартою уваги є справа «Храїді проти Німеччини» (Chraidi v Germany), 65655/01, 26.10.2006 р., в якій особа заявила про порушення встановлених Конвенцією про захист прав людини та основних свобод строків тримання під вартою. У цій справі Європейський суд з прав людини схвалив рішення слідчого судді, зазначивши, що компетентний судовий орган виявив потрібну особливу ретельність, здійснюючи провадження в справі заявника. У попередніх справах ЄСПЛ визнавав, що попереднє ув'язнення терміном понад п'ять років становило порушення п. 3 ст. 5 Конвенції. Ця справа була пов'язана з особливо складним розслідуванням і судовим розглядом актів міжнародного тероризму, кваліфікованих як тяжкі злочини, що спричинили смерть трьох та важкі страждання понад сотні потерпілих. Після екстрадиції заявника з Лівану 1996 р. єдина причина його перебування в Німеччині полягала в його переданні під суд у зв'язку із цими злочинами. За цих виняткових обставин велика тривалість тримання заявника під вартою [5 років і майже 6 місяців] усе ж можна вважати обґрунтованою [11, с. 154].

Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Молдова регламентує такого суб'єкта, як суддя з кримінального переслідування, який у п. 24 ч. 1 ст. 6 КПК Республіки Молдова визначається як суддя, наділений функціями кримінального переслідування, а також судового контролю за процесуальними діями, що здійснюються під час кримінального переслідування. В ст. 41 КПК Республіки Молдова передбачена компетенція судді з кримінального переслідування відносно судового контролю, яка передбачає 1) взяття особи під попередній або домашній арешт, а також зміну, призупинення або скасування цих запобіжних заходів; 2) прийняття рішень про тимчасове звільнення затриманої або заарештованої особи і їх скасування, а також прийняття рішень про тимчасове позбавлення особи водійських прав; 3) дозволу проведення обшуку, огляду, арешту майна, вилучення предметів, що містять державну, комерційну, банківську таємницю, екстугмації; 4) прийняття рішення про тимчасове відсторонення від посади, поміщення особи до медичного закладу; 5) дозволу на прослуховування повідомлень, виїмку кореспонденції, відеозапис; 6) допит свідків [12].

Особлива роль суду на досудовому розслідуванні в Кримінальному процесі Республіки Молдова підкреслюється ЄСПЧ в справі «Бойченко проти Молдови» (Boicenco v Moldova), 41088/05, 11.07.2006 р.: «Представники уряду послалися на кілька статей Кримінально-процесуального кодексу [Республіки Молдова], що, на їхню думку, становлять правову основу для подальшого тримання заявника під вартою після закінчення терміну дій ордеру на його тримання під вартою від 23.07.2005 р. Проаналізувавши ці статті, Суд зауважує, що жодна з них не передбачає підстав для тримання заявника під вартою без ордеру на арешт. Навіть більше, коли припустити, що якісь з положень, на які посилається уряд, таки передбачали таке тримання під вартою, то вони б суперечили ст. 25 Конституції, яка чітко проголошує, що тримання під вартою допускається тільки на підставі ордеру і що воно не може тривати понад 30 днів. Це підтверджу-

ється й положеннями ст. 177 Кримінально-процесуального кодексу, яка дублює положення ст. 25 Конституції, встановлюючи, що попереднє ув'язнення може застосовуватися лише на підставі розпорядження суду [13].

Згідно з п. 47 ст. 7 КПК Республіки Казахстан слідчий суддя – «суддя суду першої інстанції, який здійснює передбачені цим Кодексом повноваження в ході досудового провадження». У відповідності до ст. 55 КПК Республіки Казахстан, до повноважень слідчого судді відносяться санкціонування тримання під вартою, домашнього арешту, тимчасового відсторонення від посади, заборони до наближення, екстрадиційного арешту, проведення негласних слідчих дій, подовження строків зазначених заходів, застосування залогу, арешту майна примусового поміщення особи в медичну організацію для виробництва судово-психіатричної і (або) судово-медичної експертизи, в спеціальну медичну організацію, що надає психіатричну допомогу, пристосовану для утримання хворих в умовах суворої ізоляції; ексгумації трупа, оголошення міжнародного розшуку підозрюваного, обвинуваченого, санкціонування огляду, обшуку, виїмки, особистого обшуку, примусового огляду, примусового отримання зразків, розгляд скарг на дії (бездіяльність) і рішення дізнавача, органу дізнання, слідчого і прокурора та інші повноваження, передбачені цим КПК [14]. Отже, повноваження слідчого судді Республіки Казахстан можна поєднати в такі основні групи: санкціонування слідчих дій, санкціонування запобіжних заходів, розгляд скарг на дії (бездіяльність) і рішення дізнавача, органу дізнання, слідчого і прокурора, а також інші повноваження.

В кримінально-процесуальному законодавстві Австрійської Республіки в ході реформи 2004 р. було прийнято рішення відмовитись від слідчого судді (*Untersuchungsrichter*) і передати його функції по керівництву досудовим слідством прокурору. В даний час прокурор дає вказівки кримінальній поліції, приймає рішення про проведення медіації та припинення кримінального переслідування. Раніше всі ці функції виконувалися слідчим суддею.

В австрійській науковій літературі висловлюються наступні міркування про переваги нового порядку: по-перше, визнається розумним, що орган, який приймає пізніше рішення про звинувачення, з самого початку може визначити, які саме обставини необхідно встановити в процесі попереднього розслідування: з'являється гарантія того, що досліджуються якраз ті обставини справи, які в подальшому будуть вирішальними або для пред'явлення звинувачення, або для припинення судового провадження; по-друге, стає можливим при наявності складних злочинних діянь, наприклад в області економічної злочинності, створення «прокурорських команд» за участю прокурорів-фахівців; по-третє, істотно полегшується міжнародне співробітництво, оскільки за минулі роки в більшості європейських країн процедура попереднього розслідування поставлена під контроль прокурора. Таким чином, співпраця може здійснюватися на однаковому рівні (а саме на рівні прокурорів) [15, с. 180].

Однак, як зазначає І.В. Льютченк, є і недолік такого нововведення. Справа полягає в тому, що прокурор не володіє суддівською незалежністю. Громадяни довіряють прокурорам набагато менше, ніж суддям, вважаючи, що судді цілком вільні від політики. Цьому недоліку, втім, була знайдена ефективна «протиотрута», а саме була оговорена можливість протесту в кримінальному суді (§ 106 StPO [«Strafprozeßordnung» – Кримінально-процесуальний кодекс Австрії]) – у разі відмови прокуратури від виконання нею своїх зобов'язань або порушення закону в судовому порядку можливо оскаржити її дії [15, с. 180–181].

На нашу думку, зазначена можливість опротестування лише частково збалансовує рівність сторін, наближаючи кримінальний процес Австрійської Республіки до змагального характеру, оскільки прокуратура як одна із сторін процесу наділяється значною кількістю повноважень, які до реформи 2004 р. належали до компетенції судового органу (*Untersuchungsrichter*).

Кримінальний процес Грузії також передбачає фігуру, уповноважену на здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час розслідування – суддя-магістрат, який був впроваджений в результаті правової реформи 2015 р. Слід зазначити, що відповідно до статистичних даних офіційного ресурсу Ради Європи, кількість скарг, які надійшли до (ЄСПЛ) проти Грузії у 2017 р. становить на 19% більше, ніж в 2016 р. Водночас на 18% збільшилася кількість скарг, визнаних ЄСПЛ неприйнятними – 232 із 358. По 25 скаргам ЄСПЛ потребував відповіді від уряду Грузії, що в три рази менше, ніж у 2016 р [16]. Вказана статистика підтверджує, що, на думку Страсбурзького суду, захист прав людини в Грузії представляється ефективним, і в багатьох випадках додатковий розгляд справ в Європейському суді не є обов'язковим, що являється результатом реформ уряду Грузії, здійснених за останні роки (в тому числі впровадження процесуального статусу судді-магістрату в 2015 році), в ході яких система правосуддя стала дієвою і дає можливість ефективного захисту прав [17].

В Україні реформування інституту судового контролю в досудовому провадженні у зв'язку з прийняттям та набранням чинності Кримінального процесуального кодексу проявилось не тільки введенням у кримінальне провадження нового суб'єкта – слідчого судді, але й істотним розширенням меж судового контролю в досудовому провадженні. Воно реалізувалось у визначенні широкого кола слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, які можуть бути проведені лише за ухвалою слідчого судді, заходів забезпечення кримінального провадження та інших заходів примусового характеру, на застосування яких слідчий суддя дає дозвіл, а також у чіткому формулюванні переліку скарг на рішення, дії чи бездіяльності слідчого та прокурора, які підлягають розгляду та вирішенню слідчим суддею. Практика застосування слідчим суддею контрольних повноважень засвідчує, що судовий контроль у дійсності, а не формально став ефективним засобом правозахисту і, усупереч певним скептичним висловлюванням і побоюванням деяких науковців і практиків щодо можливої його неефективності і, формального характеру і навіть негативного впливу на кримінальне провадження, доводить свою необхідність [18].

Висновки. Отже, судовий контроль забезпечення конституційних прав, свобод і інтересів учасників кримінального провадження під час досудового розслідування властивий кримінально-процесуальним системам держав як англосаксонської, так і романо-германської правових сімей. Проте в країнах-представниках англосаксонської правової сім'ї функції суду на досудових стадіях не покладаються на спеціально уповноваженого суб'єкта, а виконуються безпосередньо судовим органом. Водночас для кримінального процесу держав романо-германської правової сім'ї здебільшого характерне виокремлення в судовій системі спеціального процесуального статусу – слідчого судді, судді-магістрата або іншого аналогічного за повноваженнями суб'єкта, до діяльності якого належить реалізація судового контролю під час досудового розслідування. При цьому аналіз практики Європейського суду з прав людини свідчить про позитивну динаміку у сфері захисту конституційних прав, свобод і інтересів учасників кримінального провадження, яка прямо пов'язана із запровадженням в кримінальному процесі тої чи іншої держави спеціального суб'єкта судового контролю на досудовому розслідуванні.

Список використаних джерел:

1. Попелюшко В.О. Інститут слідчого судді в історії кримінального процесу Франції (до Кодексу кримінального розслідування 1808 р.). *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2010. № 1. С. 41–45.
2. Головкин Л.В. Інститут судового контролю над предварительным заключением под стражу в континентальных формах уголовного процесса. *Сборник аналитических материалов по совершенствованию уголовного и уголовно-процессуального права в Республике Казахстан*. Алматы. LPRC. 2009. С. 52–63.
3. Гупенко К.Ф. Уголовный процесс западных государств. 2-е изд., доп. и испр. Изд-во «Зерцало-М», 2002. 528 с.
4. Стойко Н.Г., Семухина О. Б. Уголовный процесс в США : учеб. пособие. Краснояр. гос. ун-т. Красноярск, 2000. 315 с.
5. Federal rules of criminal procedure, effective March 21, 1946 (As amended to December 1, 2016). Washington : U.S. Government printing office, 2009. 83 p. URL: <http://www.law.cornell.edu> (дата звернення: 03.06.2019).
6. Горелкіна К.Г. Особливості процесуального статусу слідчого судді: порівняльний аналіз. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 14–19. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 03.06.2019)
7. Code de procédure pénale. Version consolidée au 5 mai 2018. *Legifrance Legifrance, le service public de la diffusion du droit*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr> (дата звернення: 03.06.2019).
8. Попелюшко В.О. Судовий арешт як запобіжний захід у кримінальному процесі ФРН. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія: «Право». 2014. № 2 (10). URL: <https://lj.oa.edu.ua> (дата звернення: 03.06.2019).
9. Бойльке Вернер. Уголовно-процессуальное право ФРГ : учебник. 6-е изд., с доп. и изм. / пер. с нем. Я.М. Плошкиной; под ред. Л.В. Майоровой. Красноярск : РУМЦ ЮО, 2004. 352 с.
10. Кримінальний процес : підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін. ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Харків : Право, 2013. 824 с.
11. Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес. Київ : «К.І.С.», 2010. 576 с.
12. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова от 14 марта 2003 года. URL: <http://base.spinform.ru> (дата звернення: 03.06.2019).

13. European Court of Human Rights // ECHR, CEDH, news, information, press releases. URL: <https://www.echr.coe.int> (дата звернення: 03.06.2019).

14. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 года № 231-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 26.07.2016 г.) URL: <http://online.zakon.kz> (дата звернення: 03.06.2019).

15. Ильютченко Н.В. Оптимизация уголовного процесса: опыт Австрии. *Актуальные проблемы российского права*. 2015. № 12 (61) декабрь. С. 178–183.

16. Ministry of Justice of Georgia. URL: <http://www.justice.gov.ge/home> (дата звернення: 03.06.2019).

17. Пшенічко С.О. Повноваження слідчого судді з розгляду та вирішення скарг у досудовому провадженні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 – «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2014. 20 с.

18. Тракало Р.І. Судовий контроль за дотриманням права на повагу до приватного життя : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 – «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»; Академія адвокатури України. Київ, 2014. 20 с.

УДК 343.132:343.98

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.1-1.32>

ГОЛОБОТОВСЬКИЙ В.І.

МІСЦЕ ВИЗНАЧЕННЯ СИТУАЦІЙНИХ ОБСТАВИН ПОСТРІЛУ З НАРІЗНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В СИСТЕМІ ЗАВДАНЬ СУДОВОЇ БАЛІСТИКИ

Однією з найважливіших і найбільш доступних форм реалізації науково-технічного потенціалу в процесі запобігання, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, скоєних із застосуванням нарізної вогнепальної зброї, є судово-балістична експертиза, яка, використовуючи досягнення науки і техніки, забезпечує створення об'єктивної доказової бази із розслідувань кримінальним провадженням. Факти, які можуть встановлюватися під час проведення ситуаційних судово-балістичних експертиз, є доказом із розслідуваного провадження і нерідко супроводжують пошук і перевірку нових доказів, які допомагають відтворити картину розслідуваного кримінального провадження. При цьому велике значення під час розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, здійснених із використанням нарізної вогнепальної зброї, надається результатам комплексного експертного дослідження слідів пострілу, результати яких базуються на використанні різних галузей знань, що в сучасних умовах науково-технічного прогресу потребує слідча та судова практика, що зумовлює визначити місце судово-балістичної експертизи ситуаційних обставин пострілу серед інших завдань судової балістики.

Загалом же, динамічний розвиток судової балістичної експертизи ситуаційних обставин пострілу повинен бути забезпечений продуманою стратегією з розроблення сучасних техніко-криміналістичних засобів та методів експертного дослідження слідів та обставин пострілу з нарізної зброї, включно з використанням результатів, суміжних із криміналістичною галуззю спеціальних (наукових) знань. Вирішення цього питання можливе в умовах чіткого розуміння предмета та об'єкта, дослідження ситуаційних обставин пострілу, оцінки його основних категорій,

© ГОЛОБОТОВСЬКИЙ В.І. – аспірант кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз (Навчально-науковий інститут № 2 Національної академії внутрішніх справ), головний судовий експерт сектору досліджень зброї (Відділ криміналістичних видів досліджень Закарпатського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України)